

פרק ל

חלה (פרק קמב)

מבוא

• מקור המצווה בתורה:

"להפריש חלה מכל עריסה וליתן אותה לכהן, שנאמר: 'רֵאשִׁית עֲרִסְתְּכֶם חֲלָה תָּרִימוּ תְרוּמָה' [במדבר טו, כ]..."

• משורשי המצווה:

א. לפי שחיותו של אדם במזונות, ורוב העולם יחיו בלחם, רצה המקום לזכותנו במצווה תמידית בלחמנו, **כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצווה...** ונמצאת העיסה מזון לגוף ומזון לנפש.

ב. **גם למען יחיו בו משרתי השם העוסקין תמיד בעבודתו והם הכהנים** מבלי יגיעה כלל, שאילו בתרומת הגורן יש להם עמל להעביר התבואה בכברה ולטחון אותה, אבל כאן יבוא חוקם להם מבלי צער של כלום.

• מדיני המצווה:

מה שאמרו זיכרונם לברכה [חלה, פרק ג, משנה א] שאין חיוב העיסה משנתן הקמח בעריסה, אלא החיוב הוא משעת גלגול, כלומר משיערב הקמח והמים

מיד חיוב החלה חל. **וחמשת המינין הם שחייבין**

בחלה, החטים והשעורים וכוסמין ושבולת שועל

ושיפון... ומי שלא הפריש חלה בעיסה מפריש אותה מן

הלחם, שנאמר [שם] 'באכלכם מלחם', מלמד שהחיוב

גם בלחם... החלה אין לה שיעור ידוע מן התורה, אפילו

לא הפריש אלא כשעורה מן העיסה פטר כל העיסה

שבעריסה מדין חלה... אבל חכמים חייבונו להפריש מן

העיסה חלק אחד מעשרים וארבעה... והנחתום (בעל

מאפיה) שהוא עושה עיסתו למכור בשוק והיא מרובה, וגם צריך להָרְוִיחַ, לא

חייבוהו לתת אלא אחת מארבעים ושמונה...

ונוהגת בזכרים ונקבות, בארץ ישראל בלבד מדאורייתא, שנאמר באכלכם מלחם הארץ... ומדברי סופרים להפריש חלה בחוצה לארץ, כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל..." (ספר החינוך מצווה שפה).

- א. מצווה להפריש חלה מן העיסה (קמח ומים שהתערבו ונעשו עיסה) וליתנה לכוהן.
- ב. בחוץ לארץ מפרישים חלה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל.
- ג. **שיעור החלה:** משהו כשעורה פוטר את העיסה.
- ד. היום שהחלה הולכת לשרפה יש להפריש משהו בלבד, אבל טוב שפעם אחת בשנה (טוב בעשרת ימי תשובה) שיפריש מה שקבעו חכמים אחד מארבעים ושמונה.
- ה. רק עיסה מחמשת מיני דגן מחויבת בחלה ורק בלחם, **אבל סופגניות או דובשניות פטורות מן החלה.**
- ו. עיסה שנלוושה במי פירות יש מחלוקת אם צריכה חלה, לכן בכל עיסה שמסופקת אם חייבת, יפריש ללא ברכה.
- ז. שיעור העיסה כדי להתחייב בחלה, הוא 43 ביצים וחמישית ביצה, שזה 1,750 גרם (ויש שיטות שונות בכמות המחייבת חלה). ולכן אם מכינים בבית לחמים או חלות או עוגות מכמות קמח כזו, יש להפריש חלה.
- ח. כשקונים לחמים, פיתות, חלות או עוגות ממאפיות וקונדיטוריות, צריך לבדוק שיש תעודת הכשר ושהפרישו חלה. אם לא הפרישו חייבים להפריש חלה מן הלחם.

ט. מי ששכח להפריש ונזכר לאחר שנאפה הלחם, יכול להפריש מן הלחם כשהוא מוכן.

י. מי ששכח להפריש ונזכר ביום שבת, בחוץ לארץ יכול לאכול מן הלחם וישאיר קצת וממנו יפריש במוצאי שבת. אולם בארץ ישראל אין לו תקנה ואסור לאכול בשבת מן הלחם.

יא. לפני ההפרשה יברך: **"ברוך אתה ה'... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להפריש חלה תרומה"**. ויש אומרים: **חלה מן העיסה**.

שאלות חזרה

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

1. מהו שיעור חלה מהתורה?
 - א. כלשהו.
 - ב. כזית.
 - ג. כביצה.
2. מהו שיעור החלה שאנו מפרישים היום, ומדוע?
 - א. מפרישים כמות קטנה ביותר, כי בכל מקרה היא נשרפת.
 - ב. מפרישים חלק אחד מעשרים וארבע, כדי להפריש בעין טובה.
 - ג. אין מפרישים כלל היום.
3. איזו עיסה חייבת בחלה?
 - א. עיסה מחמשת מיני דגן של לחם.
 - ב. עיסה של סופגניות.
 - ג. עיסה של דובשניות.

4. כיצד יפריש מעיסה המסופקת אם צריכה הפרשה?
 א. יפריש רק מעט.
 ב. יפריש ללא ברכה.
 ג. יפריש עם ברכה כמות קטנה.
5. מהו שיעור העיסה החייבת בהפרשת חלה?
 א. חצי קילוגרם.
 ב. כל כמות של עיסה.
 ג. 1,750 גרם.
6. מי שקיבל לחם שיודע שלא הפרישו ממנו חלה, מה עליו לעשות?
 א. אסור לו לאכול את הלחם.
 ב. אינו יכול להפריש, צריך לזרוק את הלחם.
 ג. יכול להפריש מן הלחם כשהוא מוכן.
7. מה דין לחם שלא הפרישו ממנו חלה ונזכרו בדבר ביום שבת? (פרטו: ארץ ישראל, חו"ל)
 א. בארץ ישראל אסור לו לאכול מן הלחם בשבת, בחו"ל יפריש קצת מן הלחם כדי שיפריש ממנו במוצ"ש ויכול לאכול את השאר בשבת.
 ב. בארץ ישראל מותר לו להפריש, בחו"ל אסור לו להפריש.
 ג. אינו יכול לאכול מן הלחם בשבת בארץ ישראל ובחו"ל.

פרק לא

הלכות שביעית (פרק קמג)

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק קמג, סעיפים יזכג, וענו על השאלות הבאות:

1. מאיר סחט לימוני שביעית ועשה מהם משקה טעים. שילה סחט רימונים והכין מיץ רימונים. דביר העיר להם כי אסור להשחית פרות שביעית. מי נהג כדין? ומדוע?
2. כיצד יש לנהוג בקליפות ובגרעיני פירות הראויים למאכל אדם או בהמה?
3. מדוע אסור לסחור בפרות שביעית?

פרק לב

הלכות פורים א (פרק קיד)

ארבע פרשיות

- א. שבת לפני ראש חודש אדר (בשנה מעוברת אדר ב') היא שבת **פרשת שקלים**. בשבת זו מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים בפרשת השבוע ובשני פרשת שקלים הנמצאת בספר שמות בתחילת פרשת כי־תשא.
- ב. **הטעם לכך הוא זכר למחצית השקל**, שהיו חייבים לתת כל שנה לבית המקדש עבור קורבנות הציבור (לדוגמה: קורבנות התמיד). ואף על פי שעכשיו חרב בית המקדש, מכל מקום קוראים בתורה, כדי שתיחשב לנו הקריאה כאילו קיימנו את המצווה בפועל.
- ג. שבת לפני פורים נקראת **שבת זכור**, על שם שקוראים בה את פרשת "זכור את אשר עשה לך עמלק..." הנמצאת בסוף פרשת כי תצא שבספר דברים.

דיני תענית אסתר ומחצית השקל

- ד. ב"י"ג באדר מתענין תענית ציבור הנקראת "**תענית אסתר**".
- ה. תענית זו נקראת על שם אסתר, לפי שהיא פתחה בתענית תחילה ואמרה למרדכי: "לָךְ כָּנוּס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשַׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם אֲנִי וְנִעְרֹתַי אֲצוּם בֵּן וּבָכָן אָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כִדַּת..." (אסתר ד, טז).
- ו. אם חל י"ג באדר בשבת, מקדימים את התענית ליום חמישי.
- ז. נוהגים שב"י"ג באדר בשעת המנחה נותנים שלוש מחציות של מטבע הנהוג באותו מקום. והמהדרים נותנים מחצית השקל בשיעור שהיה בימי משה רבנו, והוא 3 דרהם כסף (כל דרהם כסף שווה שלושה גרם וחמישית הגרם) ומחירו משתנה לפי שווי בשוק.

מחצית השקל

בשנת תשע"ב שוויו של מחצית השקל היה כ- 40 ₪. בני אשכנז נוהגים לתת 3 מחציות של המטבע המרכזי הנהוג באותה עת. בארץ ישראל 3 מחציות שקל, בארה"ב 3 מחציות דולר וכדומה.

ח. כשנותן את התרומה יאמר בפירוש שנותן **"זכר למחצית השקל"**.
 חייבים ליתן מחצית השקל מבין 20 שנה ומעלה. ויש שנהגו ליתנו מגיל 13 שנה ומעלה, והיום נהגו לתת אפילו בעד ילדים קטנים.

שאלות חזרה

1. כמה ספרים מוציאים בשבת שלפני ראש חודש אדר?
2. א. כיצד נקראת שבת זו?
 ב. מדוע?
3. מהו הטעם לקריאת פרשת שקלים? הסבירו ופרטו.
4. כיצד נקראת השבת שלפני פורים?
5. באילו פרשיות בתורה קוראים בשבת זו?
6. מתי אנו צמים בחודש אדר?
7. מה שמה של תענית זו?
8. מדוע היא נקראת כך?
9. אם חל פורים ביום ראשון, מתי צמים?
10. מה צריך לומר תוך כדי נתינת מחצית השקל?

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק קיד, סעיפים א, ד, ז, וענו על השאלות הבאות:

11. כתבו את המנהגים השונים ביחס לזמן נתינת התרומה "זכר למחצית השקל"?
12. שאלו את אביכם מתי הוא נוהג לתת "זכר למחצית השקל"?
13. מדוע משמיעים ב"א' באדר על השקלים?
14. מה דינה של תרומה שניתנה כמחצית השקל ולא אמר התורם שהיא זכר למחצית השקל?
15. איזו אזהרה מזהיר הרב חיים דוד הלוי בספרו את אותם המדפיסים קבלות עבור תרומה למוסדות תורה וחסד?
16. העתיקו את הטבלה וכתבו מי פטור ומי חייב לצום בתענית אסתר.

הנדון	הדין (כתבו אם צריכים להשלים את תעניתם)
אישה בהיריון	
אישה מיניקה	
חולה שאין בו סכנה	
מי שיש לו כאבי עיניים	
בעלי ברית (אבי הבן, מוהל, סנדק)	
חתן בתוך שבעת ימי חופתו	
אדם בריא	

פרק כג

הלכות פורים ב (פרק קיד)

דיני קריאת המגילה

- א. חייב כל אדם (נשים וגברים) לקרוא את המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום, זכר לנס שהיו צועקים ומתפללים ביום ובלילה. הקריאה של הלילה זמנה כל הלילה, ושל יום זמנה מהנץ החמה עד סוף היום, ואם קראה משעלה עמוד השחר בדיעבד יצא ידי חובה.
- ב. בשעת קריאת המגילה צריך לפרוש את יריעות המגילה על גבי השולחן ומקפלים אותה דף על דף, מפני שנקראת **"איגרת הפורים"** (אסתר ט, כט) ודרך הקורא מתוך איגרת שמחזיקה פתוחה כולה. דין זה נוהג לגבי שליח הציבור בלבד. וגם יחיד שאינו מתכוון לצאת בשמיעה משליח הציבור, צריך לפושטה לפני הקריאה וכן הקורא בביתו צריך לפושטה כאיגרת.
- ג. הקורא את המגילה יכול לקוראה בין יושב ובין עומד, והחזון חייב לקוראה בעמידה מפני כבוד הציבור.
- ד. צריך לקרוא כולה מתוך הכתב, והקורא בעל פה לא יצא. אפילו חיסר תיבה אחת לא יצא. ואסור לדבר כלל בשעת הקריאה.
- ה. מגילה נכתבת כמו ספר תורה, על קלף ובדיו. מגילה הכתובה על נייר או מודפסת על קלף פסולה. ואם אין מגילה כשרה קוראין אותה מתוך החומש ללא ברכה.

1. ראוי לכל אדם שתהיה לו מגילה כשרה ולקרוא מילה במילה בלחש עם החזן.

2. מי ששומע את הקריאה כשהוא מחזיק בידו מגילה שאינה כשרה, לא יקרא עם שליח הציבור אלא שומע ועוקב מילה במילה, ומילה שלא שמעה מפאת הרעש, יקראנה בפיו מתוך החומש.

3. עיר שאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן-נון, נקראת עיר **"פרוזה"** ועושים בה את כל דיני הפורים ב"ד באדר.

4. עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן-נון, כגון ירושלים, עושים בה את הפורים ביום ט"ו באדר.

5. עיירות שספק אם היו מוקפות חומה מימות יהושע, קוראים בהן את המגילה ב"ד באדר בברכה שהוא זמן קריאתה לרוב העולם, וב"ט"ו באדר בלא ברכה.

שאלות חזרה

1. מי חייב בקריאת מגילה ומדוע?

2. מדוע נוהגים לקרוא את המגילה בלילה ואף ביום?

3. מהו זמן הראוי לקריאת המגילה? פרטו.

4. א. מהי צורת הנחת המגילה בשעת הקריאה?
 ב. על מי מוטל חובת הנחה זו?
5. מי חייב לעמוד בקריאת המגילה?
6. מה יעשה אדם שלא הצליח לשמוע מילה אחת מהחזן?
7. מתי חוגגים את פורים? השלימו את הטבלה.

התאריך	עיר שאינה מוקפת חומה מימות יהושע	עיר שספק אם מוקפת חומה מימות יהושע	עיר מוקפת חומה מימות יהושע
י"ד אדר			
ט"ו אדר			

שאלת חקר

8. א. בררו אילו מקומות בארץ נחשבות כערים מסופקות אם מוקפות חומה מימות יהושע בן נון וקוראים בהם מגילה בי"ד באדר בברכה ובט"ו באדר ללא ברכה.
 ב. כתבו מדוע הן נחשבות לערים מסופקות.

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק קיד, סעיפים כד"ה, כז, כט, וענו על השאלות הבאות:

9. כתבו באיזה סוג של טעות מחזירין הקורא ומתי אין מחזירין אותו?
10. מדוע נוהגים לומר את כל עשרת בני המן בנשימה אחת?
11. מדוע אסור להדפיס מגילה על קלף פסול ומותר להדפיס מגילה על נייר?
12. כיצד נוהגים אם חל ט"ו באדר ביום שבת? (התייחסו לקיום מצוות פורים).

פרק לד

הלכות פורים ג (פרק קיד)

דיני סעודת פורים

- א. מצווה להרבות בסעודת פורים ועיקר הסעודה ביום ולא בלילה, ואם עשאה בלילה – לא יצא ידי חובה.
- ב. אומרים "על הניסים" בברכת המזון של סעודת פורים, ואם נמשכה סעודתו עד הלילה אומר "**על הניסים**" בברכת המזון, אפילו שכבר יצא פורים כי אנו הולכים אחרי תחילת הסעודה.
- ג. כיוון שכל הנס היה על ידי יין, ושתי נטרדה מארמון המלוכה במשתה היין ובאה אסתר במקומה, וכן מפלת המן הייתה על ידי משתה היין שארגנה אסתר לו ולאחשוורוש, לכן חייבו חכמינו לשתות יין, כדי שיבין האדם את השגחת ה' בעולם ואיך מסובב הסיבות מגלגל את הגאולה ומנהיג עולמו.
- ד. חייב אדם להשתכר בפורים, עד שלא יבחין בין ארור המן למרדכי, ומתוך שיישן אחרי שכרותו לא ידע להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי. והיודע שיזלזל במצווה כלשהי או שיבוא לידי קלות ראש עקב שכרותו, מוטב שלא ישתכר, וכל מעשיו יהיו לשם שמיים.
- ה. אם חל פורים ביום שישי, יעשו את הסעודה מוקדם בשחרית מפני כבוד השבת.

ארבע מצוות חג הפורים:

מקרא מגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, משתה

1. לאחר קריאת המגילה בלילה הכין דביר סעודת פורים וישב לסעוד בביתו.
 - א. האם קיים דביר מצוות משתה בסעודה זו?
 - ב. נמקו דבריכם.

2. דביר סיים את סעודת פורים בלילה, והתלבט האם עליו לומר "על הניסים" בברכת המזון.
 - א. האם תוכלו לעזור לדביר?
 - ב. נמקו דבריכם.

3. מדוע יש מצווה לשתות יין בפורים?

4. מי שידוע שמסוגל לבוא לידי קלות ראש אם ישתכר, כיצד עליו לנהוג?
 - א. אם חל פורים ביום שישי, מתי יערכו את סעודת פורים?
 - ב. נמקו דבריכם.

פרק לה

הלכות ערב פסח (פרק פז)

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק פז, סעיפים א, ט, י, יח-כד, וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

1. א. מתי צריך לסיים את סעודת החמץ האחרונה בערב פסח?
ב. כתבו מהי השעה בשנה זו.
2. מדוע אין אומרים "מזמור לתודה" בתפילת שחרית בערב פסח?
3. העתיקו את הטבלה וכתבו מה מותר לאכול משעה עשירית (בערך משעה שתיים בצהריים) ולמעלה בערב פסח, ונמקו דבריכם.

המקרה	הדין	הטעם
לאכול מצה שמורה		
לאכול מצה עשירה		
לאכול מעט פרות		
לאכול מעט ירקות		
לשתות מעט יין		

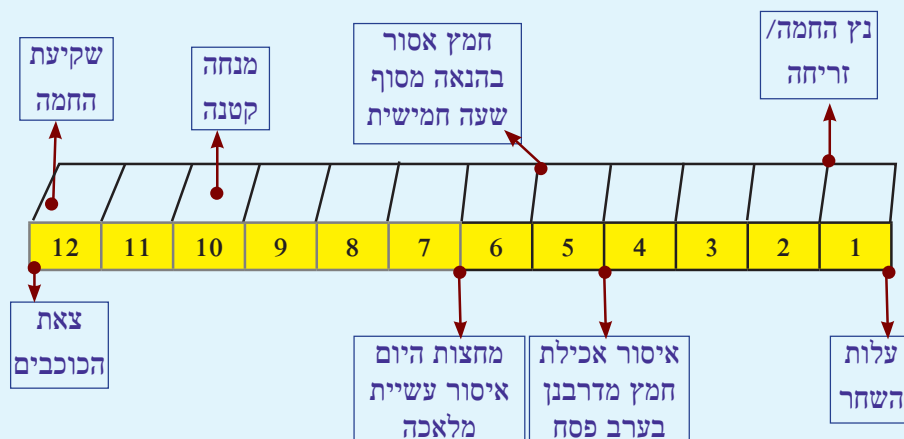
ההכנות לליל הסדר

א. אור ליי"ד ניסן בודקים החמץ לאור הנר, ולמחרת משכימים לבית הכנסת, כדי שיסיים סעודתו לפני זמן איסור אכילת חמץ, וגם שיספיק להתכונן לקראת ליל הסדר.

ב. חכמים אסרו החמץ באכילה **מסוף ארבע שעות זמניות** מתחילת היום, וינקה שיניו היטב וירחץ פיו ואחר כך ישרוף את כל החמץ.

תרשים שעות זמניות

שעות זמניות

ישנן שתי שיטות חישוב שעות זמניות: מחלקים את היום (א. מעלות השחר ועד צאת הכוכבים; ב. מהזריחה ועד השקיעה) ל-12 חלקים שווים, וכל חלק נחשב לשעה זמנית. כגון: יום שיש בו 14 שעות, שעה זמנית = $70 \text{ דקות} : 12 = (14 \times 60)$.

(בחורף השעות הזמניות קצרות מ-60 דקות, ובקיץ הן ארוכות מ-60 דקות)

4. **עיינו בלוח השנה וכתבו מתי סוף זמן אכילת חמץ השנה? ומתי סוף זמן ביעור חמץ?**

- ג. חכמים אסרו לאכול מצה בערב פסח, כדי שיהיה היכר לאכילתה בערב. אבל מצה עשירה הנילושה במי פירות מותר, כיוון שאין יוצאים בה ידי חובה בלילה. ויש נוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש ניסן.
- ד. **מצת המצווה – מצה שמורה:** זוהי המצה שחייבה אותנו התורה לאכול בליל חמישה עשר בניסן, ונאפית מחיטה ששמרו עליה שלא תבוא במגע עם מים משעת קצירה עד האפייה, ומברכים עליה "על אכילת מצה". נוהגים להדר שהמצה השמורה תהיה אפיית יד.
- ה. אם לא מצא מצה שמורה, יכול לברך גם על מצה רגילה.
- ו. **מרור:** מצווה לאכול מרור בליל הסדר לזכר שמיררו המצרים את חיי אבותינו, וזהו החזרת = החסה. ויוצאים ידי חובה בעלים ובקלחים אבל לא בשורש. בעלים יוצאים רק אם הם לחים, ואילו קלחים גם אם הם יבשים אבל לא כבושים ומבושלים, לכן צריך ליזהר לא להשרות את החסה במים במשך 24 שעות.
- ז. ידוע שהתולעים מצויות בחסה ובכרפס. לכן חובה לבדוק את עלי החסה והכרפס, בדיקה יסודית, כי איסור אכילת תולעים חמור הוא (היום יש סוגי חסה וכרפס ללא חשש תולעים ומאושרים על ידי הרבנות, רצוי מאוד לקנות רק אותם).
- ח. **חרוסת:** מצווה מדברי סופרים זכר לטיט, שהיו עובדים בו במצרים. הכנת חרוסת: מפרות כגון תפוחים, אגוזים ושקדים ונותנים עליהם תבלין קינמון וזנגוויל, הדומים לתבן שהיו מגבלים בו הטיט ומוסיף יין אדום. ויעשה החרוסת מערב יו"ט ואם שכח מותר לעשות ביו"ט.
- ט. יכין מי מלח לטיבול הכרפס.

שאלות חזרה

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

5. ממתי אסור לאכול חמץ בערב פסח?
- א. מסוף ארבע שעות זמניות.
- ב. מסוף שלוש שעות זמניות.
- ג. מאחרי הצהריים.

6. מדוע אסור לאכול מצה בערב פסח?
 א. כי היא מזיקה לבריאות.
 ב. כדי שיהא היכר לאכילתה בערב.
 ג. כדי שלא יהיה צמא בערב.
7. הסבירו מהי "מצה שמורה" – "מצת מצווה".
 א. מצה האפויה מחיטה שלא נגעה במים משעת קצירה.
 ב. מצה שאנו חייבים לאכול ממנה בליל הסדר.
 ג. תשובות א ו־ב נכונות.
8. הסבירו מהו המרור ולשם מה אוכלים אותו?
 א. החסה – נאכלת לזכר שמיררו המצרים את חיי אבותינו.
 ב. מלפפון חמוץ – נאכלת כזכר לימי העבדות במצרים.
 ג. אפיקומן – זכר לעבדות במצרים.
9. מדוע יש לנקות ולבדוק היטב את עלי החסה והכרפס?
 א. מחשש לתולעים המצויות בירק.
 ב. זכר לעבודה הקשה שעבדו אבותינו.
 ג. מחשש שיתערבו החסה והכרפס.
10. מדוע אנו אוכלים חרוסת?
 א. זכר למכת צפרדעים.
 ב. זכר לטיט.
 ג. זכר למכת בכורות.
11. מה טובלים בליל הסדר במי מלח, ומדוע?
12. תארו כיצד מכינים חרוסת בביתכם.

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק פז, סעיפים כב-כג, וענו על השאלות הבאות:

13. כיצד ינהג מי ששכח להכין חרוסת מערב יום טוב?
14. לזכר מה אנו מניחים בקערת הסדר את הזרוע ואת הביצה?

פרק לו

ליל הסדר (פרק פח)

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק פח, סעיפים א-ג, וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

1. הסבירו מהי מצוות "סיפור יציאת מצרים".
2. מהי מטרת כל סדר ליל פסח?
3. כיצד מראים אנו כאילו יצאנו זה עתה משעבוד מצרים?
4. אילו מצוות מסדר פסח אנו עושים בהסיבה?
5. על איזה צד יש להסב?
6. כמה כוסות יין חייבים לשתות בליל הסדר?
7. מדוע נשים חייבות בשתיית ארבע כוסות?
8. מה דינו של מי שחולה גמור ויין מזיקו?
9. על איזו מצווה נוספת יש לכוון בברכת "שהחיינו" שאומרים בקידוש?
10. מתי בליל הסדר נוטלים ידיים על דבר שטיבולו במשקה?
11. מהו הדבר שטיבולו במשקה המצריך אותנו נטילה ללא ברכה?

12. ב"כרפס" יש רמז על שעבוד ישראל, לכן אנו אוכלים אותו בליל הסדר, מהו הרמז?

13. הסבירו ופרטו מה עושים כשמגיעים ליחץ.

14. כתבו במחברתכם את המושגים הקשורים לליל הסדר מתוך המושגים הבאים והסבירו חמישה מהם:

ארבע כוסות, ארבעת המינים, ארבע קושיות, כרפס, סיפור יציאת מצרים, הסבה, אושפיזין, אפיקומן, לחם עוני, שמן זית, ארבע פרשיות, ספק ברכות להקל, הלל, סכך, צלתה מרובה מחמתה

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק פה, סעיפים יט, כא-כו, כט-ל, לג, לז, וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

15. כמה כזיתים יש לאכול מן המצה כשמגיע ל"מוציא מצה"?

16. אילו ברכות אנו מברכים על המצה?

17. כיצד ינהג חולה שקשה לו לאכול מצה יבשה?

18. מהו הזמן הראוי לאכילת מצה?

19. מי שאחר ולא אכל מצה עד לאחר חצות הלילה, כיצד עליו לנהוג?

20. הסבירו בקצרה פרטי הדינים לסימנים: מרור, כורך, צפון.

21. באיזו כוס גומרים את ההלל?

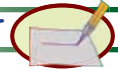
פרק לו

ימי החג וחול המועד

העשרה

ע"כ/כ"ג א"ב

קראו את הפסוקים הבאים, וענו על השאלות:

"את חג המצות תשמר שבועת ימים תאכל מצות" (שמות כג, טו).
"וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש..." (שמות יב, טז)
"בתדש הראשון בארבעה עשר לתדש בין הערבים פסח לה: ובחמשה עשר יום לתדש תזה חג המצות לה' שבועת ימים מצות תאכלו" (ויקרא כג, ה-ו).

שימו לב!

בתורה יש הבדל בין **פסח** לבין **חג המצות**.
פסח הוא יום הקרבת הקרבן ואכילתו, מיום י"ד ניסן עד ליל ט"ו בניסן.
חג המצות הוא מליל ט"ו בניסן ובמשך שבעה ימים.
יש להבחין בין לשון המקרא ללשון חכמים. בלשון חכמים כל שבעת הימים בהם אסור לאכול חמץ ואוכלים מצה, נקראים חג הפסח.

שאלות חזרה

1. כמה ימים יש לאכול מצות?
2. כתבו את התאריכים של חג המצות (ממתי עד מתי).
3. באיזה תאריך מקריבים קרבן פסח?
4. היום הראשון והיום השביעי של פסח נקראים בלשונונו - ימים טובים (יום טוב). כיצד הם נקראים בלשון התורה?

5. **עיינו במחזור של החג** וכתבו מהי קריאת התורה בשביעי של פסח.

6. באיזה יום בשבוע יחול השנה היום הראשון של פסח?

7. העתיקו את הטבלה והשלימו את החסר.

שמות החג

שם החג	מסופר עליו בתורה ובסידור	הפסוק או המשפט המתאים	הסיבה והסברה
חג הפסח (בלשון חכמים)	שמות יב, כז ויקרא כג, ה		
חג המצות	שמות כג, טו שמות כג, יח		
זמן חירותנו חג החירות	תפילת מוסף לשלוש הרגלים. הגדה של פסח/ ברכת המזון		

9. לפניכם טבלה של ימי חג הפסח. העתיקו את הטבלה והשלימו את החסר, מן התרמילון.

י"ד בניסן				י"ז בניסן			כ"א בניסן	כ"ב בניסן
								איסרו חג
								חול המועד
	1	2	3	4	5	6	7	
קורבן פסח							קריעת ים סוף	

תרמילון ערב חג, יום טוב, חול המועד, איסרו חג

פרק לח

חול המועד (פרק צה)

מבוא

"ובימים הראשון מקרא קדש ובימים השביעי מקרא קדש..."

(שמות יב, טז)

"בימים הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו..."

בימים השמיני מקרא קדש יהיה לכם... כל מלאכת עבודה לא תעשו. אלה מועדי ה'"

(ויקרא כג, לה-לז).

"קדשהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה. אין לך אלא יום טוב ראשון ואחרון

שהן קרואין מקרא קדש, חולו של מועד מניין?

תלמוד לומר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם"

(מיכלתא שמות יב, טו).

א. הימים שבין היום הראשון ליום השביעי של פסח, וכן הימים שבין היום הראשון של סוכות ליום שמיני עצרת, נקראים **"חול המועד"**.

ב. חייב אדם לכבד את ימי חול המועד במאכל ובמשתה ובבגדים נאים, כדי שלא יהיו כשאר ימי החול, שאין בהם קדושה כלל. לכתחילה טוב לאכול פת בסעודת הלילה ובסעודת היום של חול המועד.

ג. בשבת חול המועד, טוב להרבות ולהוסיף מנות אוכל בסעודות שבת, כדי שיהיה ניכר שיש שתי קדושות (קדושת שבת וקדושת המועד).

ד. **איסור מלאכה בחול המועד:**

יש הסוברים שאסור מהתורה, ויש האוסרים מדרבנן ויש מן הפוסקים שחלקו ועשו פשרה:

מלאכה שאין בה צורך המועד ואינה "דבר האבד" – אסורה מהתורה.
מלאכה לצורך המועד או דבר האבד – מותרת מן התורה.
וחכמים אסרו מלאכת אומן – אפילו לצורך המועד, וכן אסרו טרחה
 מרובה אפילו בדבר האבד.

דבר האבד

זהו דבר (מלאכה) שאם לא יעשוהו בזמנו, עלול להיגרם הפסד.

ה. **סוגי המלאכות המותרות בחול המועד הם חמישה:**

1. דבר האבד אם לא יעשונו עתה.
2. צורכי המועד.
3. פועל שאין לו מה יאכל.
4. צורכי רבים.
5. מעשה הדיוט (כל אחד יכול לבצעו) אפילו ליחיד.

כלל: אין לדמות עניין לעניין בהלכות חול המועד באיסורי מלאכה,
 ולהתיר רק דבר שהותר בפירוש, וזאת משום שפרטי דינים אלו מסובכים
 ומורכבים.

(קיצור שו"ע, פרק צה, סעיף א)

ו. כל מלאכה שהיא לצורך אוכל נפש מותרת כמו בחול ואף מכשירי
 אוכל נפש, כגון השחזת סכין, הכנת המנגל וכדומה. כל זה בתנאי שלא
 יעשה יותר ממה שהוא צריך כדי להכין לאחר המועד.

ז. מלאכה שהיא לצורך המועד מותרת, אפילו שאינה קשורה לאוכל נפש,
 כגון הפעלת תנורי הסקה ומזגנים, או תיקון שמשות חלון שנשברה וכן
 טיפול במכונת כביסה כדי שיוכל לטייל בחול המועד.

ח. בענייני מסחר יפנה בכל שאלה לרב. אבל מכירת מצרכי מזון מותרת
 כמו בימי החול.

שאלות חזרה

1. באילו חגים יש ימי חול המועד?
2. כיצד עלינו להתנהג בימים אלו בענייני אוכל, לבוש?
3. מה מיוחד בשבת חול המועד?
4. איסור מלאכה בחול המועד שנוי במחלוקת הפוסקים. העתיקו את הטבלה, סכמו את השיטות והשלימו את החסר.

שיטה ג	שיטה ב	שיטה א	
איסור מלאכה ביום טוב	איסור מלאכה ביום טוב	איסור מלאכה ביום טוב	הנדון
1. מלאכה שאין בה צורך החג ואינה דבר האבד – אסורה מן התורה. 2. מלאכה... 3. חכמים אסרו...		אסור מהתורה	הדין ומקורו

5. כתבו והסבירו אילו מלאכות מותרות בחול המועד?
6. מירית הכינה את המנגל לצורך ארוחת הצהריים של יום י"ז ניסן. אוהד אחיה טען כי היא עברה על איסור. מירית הסבירה לו כי היום חול המועד – אמנם חג הוא, אבל מותר לבשל. יוסי אחיה הצדיק את מירית, אך טען שעברה איסור בכך שהכינה את המנגל.
 - א. מי צודק?
 - ב. נמקו דבריכם.

7. יהודית ויעל הסתובבו להן במרכז המסחרי בימי חול המועד. הן הבחינו שרוב החנויות במקום פתוחות. כתבו לדעתכם אילו חנויות היו פתוחות ואילו היו סגורות? ומדוע?

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק צה, סעיפים ד-ה, וענו על השאלות הבאות:

8. יעל הפעילה את מכונת הכביסה, אך היא הקפידה במשנה זהירות לכבס רק מגבות, גרביים ואת בגדי התאומים שנולדו לה לאחרונה. מאיר ניסה להסביר ליעל שאסור לה לכבס בימים אלו (ימי חול המועד). מי צודק?

שאלת חקר

9. בספר ילקוט יוסף (חלק ה', עמ' 512, סעיף יט) התיר לדוור (מחלק מכתבים) להמשיך לעבוד בימי חול המועד. כתבו מדוע?

פרק לט

בין פסח לעצרת (פרק צ)

- א. נאמר בתורה: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפֶה שֶׁבַע שָׁבֹתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם" (ויקרא כג, טו-טז) מכאן למדים שהספירה צריכה להיות שלמה ותמימה של ימים ושבועות שלמים.
- ב. לפיכך, מונים משעה שמתחיל היום ולכן מונים בתחילת הלילה, אחרי צאת הכוכבים (הלילה הוא תחילת היום היהודי) ומתחילים למנות אור ל"ט"ז ניסן, מוצאי החג הראשון של פסח.
- ג. אם בירך על הספירה בבין השמשות חוזר וסופר בלילה ללא ברכה.
- ד. ספר החינוך כותב: נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום מתן תורה, להראות את הציפייה אל היום הגדול.
- ה. **מי שלא ספר בצאת הכוכבים**, יכול לספור כל הלילה. שכח ולא ספר כל הלילה, יספור ביום למחרת בלא ברכה, ואז יוכל להמשיך לספור בשאר ימים בברכה.
- ו. **מי ששכח לספור** באחד מן הימים, סופר בשאר הימים בלא ברכה. וכן אם באחד מן הימים ספר ספירה שאינה נכונה ולא תיקן עצמו במהלך הלילה והיום שלאחריו, הרי הוא כמי ששכח ולא ספר, לפיכך מעתה יספור בלא ברכה, כי אין כאן ספירה של "**תמימות**".
- ז. **מי שמסופק אם ספר** או לא יום אחד, יספור שאר הימים בברכה.
- ח. **מי שמלאו לו 13 שנים** באמצע הספירה, סופר בשאר הימים בלא ברכה, כי אין כאן ספירה שלמה של "**תמימות**" כי יש ספירות שהוא מחויב בהיותו בר מצווה, וספירות שאינן נחשבות כי היה לפני בר מצווה ואינו מחויב.

ט. מי ששואל את חברו ב"בין השמשות" כמה ימי הספירה בלילה זה? יאמר לו אתמול היה כך וכך. שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולספור בברכה. אבל קודם בין השמשות כיוון שאינו זמן ספירה אין בכך כלום ויכול לענות לו כמה הספירה.

שאלות חזרה

1. מדוע מונים דווקא בלילה?
2. מהו תחילת זמן ספירת העומר?
3. דוד בירך וספר בבין השמשות, מה עליו לעשות?
4. מי ששכח לספור ספירת העומר בתפילת ערבית, מה עליו לעשות?
5. מי ששכח ולא ספר כלל בלילה, מה עליו לעשות?
6. דוד שכח לספור ספירת העומר ולא נזכר לא בלילה ולא ביום שלמחרת, רק בתפילת ערבית שלמחרת נזכר כי דילג על יום בספירה, מה עליו לעשות?
7. מה יעשה מי שמסופק אם ספר ביום מסוים?
8. אם חברכם שואל אתכם בבין השמשות כמה ימים היום לספירת העומר.
 - א. כיצד עליכם להשיב לו?
 - ב. נמקו דבריכם.
9. **עיינו בסידור בנוסח ספרדי ובסידור בנוסח אשכנז ומצאו את ההבדל בנוסח הספירה.**

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק צ, סעיפים א, ו-ז, וענו על השאלות הבאות:

10. הסבירו מהו איסור "חדש".

11. העתיקו את הטבלה והשלימו את החסר.

המקום והזמן	עד מתי נוהג איסור חדש?
בארץ ישראל בזמן שהקריבו את העומר.	
בארץ ישראל בזמן שלא מקריבים את העומר – בימינו אנו.	
בחוץ לארץ.	

12. בתפילת ערבית גילה יוסי כי אתמול ספר מספר לא נכון, כיצד עליו לנהוג?

13. א. מה משותף בין קטן שגדל תוך ימי הספירה לבין גר שנתגייר בתוך ימי הספירה?
 ב. הסבירו מדוע.

פרק ט

חג השבועות ושמחת יום טוב (פרק צא)

לשמחו ולשמחו!

- א. בין כל החגים, התורה מצווה אותנו במיוחד על השמחה בחג הסוכות, כפי שנאמר: **"וְשִׂמְחֶתֶם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים"** (ויקרא כג, מ). ושוב נאמר: **"וְשִׂמְחֶתָּ בַתְּהֵאֲתָה וּבִבְתֻלָּה וּבְעַבְדָּהּ וּבְאִמָּתָהּ וְהַלְוֵי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ... וְהָיִיתָ אִף שִׂמְחָה"** (דברים טז, יד–טו).
- ב. שלוש פעמים מצווה התורה על השמחה בחג הסוכות, המכונה **"זמן שמחתנו"**, וממנו למדים אנו את מצוות השמחה גם לחגים אחרים.
- ג. הציווי לשמח בחג הסוכות, שהוא **"חג האסיף"**, לכאורה מיותר, הרי האדם חרש, זרע, השקה, קצר וקטף... ועתה הוא אוסף את כל היבול אל ביתו ואל אסמיו, הרי בוודאי ישמח שמחה גדולה, ומדוע מוצאת התורה לנכון לצוות עליו לשמח דווקא בחג האסיף?
אלא התורה מלמדת אותנו שהשמחה האמיתית היא כשהאדם משתף בשמחתו גם אחרים, שנאמר: **"וְשִׂמְחֶתָּ בַתְּהֵאֲתָה וּבִבְתֻלָּה וּבְעַבְדָּהּ וּבְאִמָּתָהּ וְהַלְוֵי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם"**. רק אז תהיה שמחתו שלמה.
- ד. כך גם כותב הרמב"ם:
"...וְחַיִּיב אָדָם לִהְיוֹת בְּהֵם שִׂמְחָה וְטוֹב לָב... שְׁנֵאמַר וְשִׂמְחֶתָּ בַחֲגֵךְ אִפְּי עַל פִּי שֶׁהִשְׂמַחְתָּ הָאִמּוּרָה כִּאֲנִי קָרְבֵן שְׁלָמִים... יֵשׁ בְּכֻלָּל אוֹתָהּ שִׂמְחָה, לְשִׂמּוֹת הוּא וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ כֹּל אֶחָד כְּרָאוּי לוֹ.
כִּיצַד?
הַקְטָנִים – נִיתֵן לָהֶם קְלִיּוֹת וְאֶגּוּזִים וּמַגְדָּנוֹת.
הַנְּשִׁים – קוֹנָה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים נְאִים כְּפִי מִמוֹנּוֹ.
וְהָאֲנָשִׁים – אוֹכְלֵי בֶשֶׂר וְשׁוֹתֵי יַיִן שְׂאִין שִׂמְחָה אֲלֵא בְּבֶשֶׂר, וְאִין שִׂמְחָה אֲלֵא בַּיַּיִן.

וכשהוא אוכל ושותה – חייב להאכיל לגר וליתום ולא למנה עם שאר העניים האומללים. אבל מי שנועל דלתות ביתו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו, ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש – אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כריסו".
(הלכות יום טוב, פרק ו, הלכות יז-יח):

שאלות חזרה

1. היכן התורה מצווה אותנו בצורה מיוחדת על מצוות "ושמחת בחגך"?
2. מה לדעתכם בא ללמדנו הריבוי של הציוויים?
3. מדוע התורה מצווה אותנו על השמחה בחג זה, הרי האדם בכל מקרה שמח, שכן כל אסמיו מלאים בתבואה?
4. כיצד מכנה הרמב"ם שמחה של מי שאינו משמח אחרים בחג? בארו את דבריו.
5. העתיקו למחברתכם את הטבלה והשלימו את החסר.

הסיבה	כיצד מקיים אדם מצוות "ושמחת בחגך"?	
		לקטנים
		לנשים
		לאנשים

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק צא, סעיף ו.

6. על מי נאמר ששמחתו נקראת חלילה – "קלון (קללה) היא לכם"?

השמחה = עבודת ה'

"וְעָשִׂיתָ חַג שְׂבָעוֹת לַה' ... וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְחֵלּוּי... וְהִגַּר וְהִיָּתוֹם וְהָאֶלְמָנָה ... חַג הַסֵּכֶת תַּעֲשֶׂה ... וְשָׂמַחְתָּ בְּחֻגְךָ ..." (דברים טז, י-יד)

רבי יהודה הלוי בספרו "הכוזרי" מעמיק במשמעותה של שמחת המועד ומגדיל את מעלתה של שמחת מצווה זו, שבעזרתה מתחזקים באמונה בה, וזוכים לקרבה אליו ודבקות בו:

"תורתנו נחלקת בין היראה, האהבה והשמחה, תתקרב אל אלקיך בכל אחת מאלה, ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלוקים משמחתך בימי השבתות והמועדים, כאשר תהיה שמחתך בכוונה ובלב שלם. וכמו שהתחנונים צריכים מחשבה וכוונה, שתשמח במצווה עצמה מתוך אהבתך את המצווה אותה ותכיר מה שהטיב לך בה וכאילו אתה בא באכסניתו, קרוא אל שולחנו וטובו, ותודה על כך במצפון ובגלוי. ואם תעבור בך השמחה אל הנגון והרקוד – היא עבודת האלוקים ועל ידם תדבק בענין האלוקי".

(הכוזרי מאמר ב, נ)

עיינו בדברי רבי יהודה הלוי בספרו "הכוזרי"

והשיבו על השאלות הבאות:

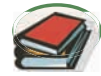

- א. מהן שתי הדרכים לעבודת הבורא?
- ב. למה יכולה שמחת מצווה להוביל אותנו?
- ג. ספרו בכיתה על אירוע בו הרגשתם עובדים את ה' מתוך שמחה.

פרק מא

מבוא לאיסור מלאכה ביום טוב

העשרה

מקור האיסור בתורה

- בפרשות המועדות בתורה נאמר שכל מלאכת עבודה שהיא לא לצורך אוכל נפש אסורה בחגים – מקראי קודש:
 1. "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים פֶּסַח לַה'; וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַה' שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה' שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ" (ויקרא כג, ד-ח).
- התורה מדגישה כי מלאכת אוכל נפש היא מלאכת הנאה ולא מלאכת עבודה והיא מותרת בחגים:
 2. "שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ... וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם אִךְ אֲשֶׁר יֹאכַל לְכָל נַפְשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם" (שמות יב, טו-טז).

טעם איסור מלאכה ביום טוב

1. מתוך השביתה ממלאכה יהיו פנויים לדבר עם בני משפחתם על הניסים והנפלאות שעשה ה' לאבותינו.
2. כדי שיקדישו זמן ללימוד תורה ושמיעת דרשות בבית הכנסת.
(על פי מקור חיים השלם, חלק ד, פרק קצח בהקדמה)

שאלות חזרה

1. כתבו את לשון התורה שממנה למדים כי אסור לעבוד ביום טוב.
2. כתבו את הביטוי שבפסוקים שממנו למדים כי מלאכה לצורך אוכל נפש מותרת.
3. כתבו את טעמי איסור מלאכה ביום טוב (שני טעמים).

פרק מב

איסור מלאכה בימים טובים (פרק צב)

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק צב, סעיפים ב"ט,

וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

1. אילו מלאכות אסורות בשבת, אך הותרו ביום טוב?
2. מדוע חכמים אסרו מלאכות כמו קצירה, טחינה, בצירה, סחיטה וצידה אפילו לצורך אוכל נפש?
3. באיזה אופן חליבת בהמה ביום טוב מותרת ובאיזה אופן אסורה?
4. באיזה אופן מותר לגרור גבינה ביום טוב במקגרת (פומפייה)?
5. בליל יום טוב של חג הסוכות, החלה חגית בהכנת האוכל למחר, אך דוד אחיה טען: "אסור להכין מיום טוב ליום אחר".
 - א. מי צודק?
 - ב. נמקו דבריכם.
6. באיזה מקרה מותר לאכול אוכל ביום טוב שני, כשהוכן ביום טוב ראשון?
7. חגית חשבה להכין עוף ממולא לכבוד יום טוב, אך נזכרה בהלכה "תפירה אסורה ביום טוב כמו בשבת", לכן נמנעה מלהכין מעדן זה.
 - א. האם נהגה חגית כדין?
 - ב. פרטו ונמקו.

8. מדוע אין לעשות גבינה ביום טוב?

9. העתיקו את הטבלה למחברת וסמנו במקום הנכון.

מותר	אסור	הפעולה
		הצתת גפרור
		העברת אש מנר דולק
		עישון
		שמיעת רדיו
		שימוש בטלפון או בטלפון נייד

10. בבייתכם מתכננים לחמם את האוכל לסעודת יום טוב בצהרים על האש. כתבו:

- איך מבעירים אש בכירי הגז?
- מה עושים עם הגפרור?
- כיצד מכבים את האש הגלויה לאחר שגמרו לחמם?

11. קראו את לשונו של הרב חיים דוד הלוי, במקור חיים השלם, פרק קצח, סעיף ד, בנוגע למלאכת הוצאה מרשות לרשות וענו:
מדוע לא אסרו את מלאכת הוצאה ביום טוב כמו שאר ל"ט אבות מלאכות?

"ומזה הטעם עצמו לא אסרו הוצאה ביו"ט, ואע"פ שכל הוצאה היא מלאכה שאפשר לעשותה מעיו"ט. ולמה לא אסרוה? כדי להרבות בשמחת יו"ט, ויוליך ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו ולא יהיה כמי שידידו אסורות. אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מעיו"ט הואיל ויש בהן עסק אין עושין אותן ביו"ט".

פרק סג

עירוב תבשילין (פרק צד)

א. מותר לבשל אוכל ביום טוב לצורך יום טוב, כפי שכתוב בתורה: "וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם פל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם". (שמות יב, טז)

ב. אין לבשל או לאפות ביום טוב, שלא לצורך אכילה בו ביום. אולם כאשר יום טוב חל ביום שישי, מותר לבשל ולאפות ביום זה לצורך שבת, אם עושים **עירוב תבשילין** ביום חמישי שהוא ערב חג.

ג. אין הבדל בין יום טוב ראשון לבין יום טוב שני של גלויות, לכן אם חל יום טוב שני בערב שבת (יום שישי) גם אז אסור לבשל בו לצורך שבת, אלא אם יעשה **עירוב תבשילין** בערב יום טוב ראשון – ביום רביעי.

ד. **עירוב** זה עושים אותו בפת (לחם, חלה וכדומה), ותבשיל (ביצים, דגים, בשר, תבשיל שצריך לאוכלו עם פת) בשיעור כזית (28 גרם). ויש המצריכים שיעור כביצה (56 גרם) לפת.

ה. סדר עשיית העירוב (מודפס במחזור לחג): מחזיק בידו את הלחם והתבשיל, ומברך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו **במצוותיו וציוונו על מצוות עירוב**".

ו. צריך שהעירוב לא יאכל עד גמר ההכנות לשבת. אם אכלו את התבשיל של העירוב לפני כן, אין להמשיך לבשל מיום טוב לשבת על סמך עירוב זה.

ז. לאחר שהכינו את צורכי השבת, רשאים לאכול את העירוב. אולם נכון להניח את פת העירוב על השולחן ללחם משנה, בסעודת ליל שבת ובסעודת שחרית בשבת ויבצע עליו בסעודה שלישית, ובכך מזכה את הלחם הזה בעוד מצווה.

ח. מצווה על כל אדם לערב, ומצווה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמכו עליו: מי ששכח או נאנס, או שהניח עירוב ואבד לו. וכן עם הארץ שאינו יודע לערב. אולם מי שיכול לעשות עירוב תבשילין ואינו עושה במזיד ורוצה לסמוך על עירובו של רב העיר – נקרא פושע ואינו יוצא ידי חובה.

למה נקרא שמו עירוב?

1. כמו העירוב שעושים בחצרות ובמבואות (עירוב חצרות) מערב שבת כדי להתיר טלטול בחצרות, וזאת כדי ליצור היכר, כדי שלא יחשבו האנשים שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת. כך גם תבשיל זה, יש בו כדי לתת היכר וזיכרון, שלא יחשבו שמותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום, כלומר **לשון עירוב מושאל מעירוב חצרות** (על פי רמב"ם, הלכות יום טוב, פרק ו, הלכה ב).

2. **לשון עירוב**, הוא שיבשל ויאפה מיו"ט לשבת עם מה שבישל ואפה כבר מערב יום טוב לשם שבת. וכך בעצם לא התחיל מלאכה ביו"ט אלא רק גמר אותה (על פי רמ"א בהגה סימן תקנז, סעיף א).

3. במעשה זה **אנו מערבים צורכי שבת וצורכי יום טוב** לעשותם ביחד.

כתבו את התשובה הנכונה במחברת.

1. מהי הפעולה המתירה לנו לבשל ביום טוב לצורך השבת?
א. עירוב חצרות ב. עירוב תבשילין ג. עירוב תחומין
2. באיזה יום עלינו לעשות עירוב תבשילין אם יום טוב חל ביום שישי?
א. ביום שישי ב. ביום חמישי ג. ביום רביעי
3. דוד גר בארצות הברית. באיזה יום בשבוע יצטרך לעשות עירוב תבשילין אם יום טוב שני חל ביום שישי?
א. ביום רביעי ב. ביום חמישי ג. ביום שישי
4. ממה צריך להיות מורכב העירוב?
א. פרות וירקות ב. בגדים ואוכל ג. פת ותבשיל
5. מהו השיעור הנדרש לפת ולתבשיל שמכינים לעירוב התבשילין?
א. כל שיעור
ב. פת כביצה – 56 גרם, ותבשיל כזית – 28 גרם
ג. פת – קילוגרם ותבשיל חצי קילוגרם.
6. כתבו מדוע חז"ל קראו לו בלשון של "עירוב" (שלושה טעמים)
7. ספרו כיצד מניחים עירוב תבשילין בביתכם, אילו מאכלים מניחים?
8. **עיינו בסידור או במחזור של החג, וכתבו בלשונכם את הנוסח שצריך לאומרו בעירוב התבשילין.**
9. א. מתי אפשר לאכול את העירוב?
ב. כיצד ראוי לנהוג לכתחילה בעניין זה?

10. העתיקו את הטבלה וסמנו ב* במקום הנכון!

אינו יוצא ידי חובה בעירוב של רב העיר	יוצא ידי חובה בעירוב של רב העיר	
		מי ששכח לעשות עירוב תבשילין
		מי שנאנס ולא עשה עירוב תבשילין
		מי שעשה עירוב תבשילין אך איבד אותו
		מי שאינו יודע לעשות עירוב תבשילין
		מי שיודע אולם אינו עושה כי רוצה לסמוך על עירובו של רב העיר

עיינו בקיצור שו"ע, פרק צד, סעיפים ג-ד, וענו על השאלות הבאות:

11. דוד למד ששיעור התבשיל בעירוב תבשילין צריך להיות כזית, אך הוא התלבט האם שיעור זה ישתנה, אם העירוב נועד לעשר משפחות. מה הייתם מייעצים לדוד? הסבירו.

12. בני משפחת כהן הכינו עירוב תבשילין ביום חמישי (ערב יום טוב), אך לצערם ביום טוב (יום שישי) בגם הקטן אכל חלק ממנו, לפני שהספיקו לסיים להכין את כל צורכי השבת. האם יוכלו להמשיך להכין צורכי שבת ביום טוב? פרטו.

להבדיל בין קודש לקודש

בגמרא נאמר: "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה... אפילו עירובי תבשילין" (יומא דף כח עמוד ב).

מדוע צוינה דווקא תקנה זו של "עירוב תבשילין" מבין כל תקנות החכמים?

הרב אברהם יצחק הכהן קוק (באיגרות הראי"ה ג, עמ' צב) מסביר שייעודו של עירוב תבשילין הוא להבחין בין מדרגות הקדושה השונות שבין שבת ויום טוב – בין קודש לקודש.

מעלתו הגדולה של אברהם אבינו, שידע להבחין לא רק בין החול לקודש ובין הטמא לטהור, אלא אפילו במדרגות הקדושה ידע לדרג ולהבחין ביניהם. בקיום מצוות עירוב תבשילין ידע להבחין במעלתה של השבת הגדולה ממעלת יום טוב, אשר על כן אפשר להכין אוכל מיום טוב לשבת, אולם רק לאחר הכנת עירוב תבשילין מערב יום טוב, כך לא נבוא לזלזל בקדושת יום טוב.

שאלות חשיבה

1. קדושת שבת גדולה מקדושת יום טוב, מדוע?
2. האם יהיה אפשר להכין עירוב תבשילין בשבת, כדי שיהא מותר לבשל בשבת לצורך יום טוב שלאחריו?

פרק מד

מבוא להלכות שבועות

העשרה

1. חג השבועות – זמן מתן תורתנו

חג זה מפורסם בתורה כ"חג הקציר" וכ"יום הביכורים", אך אינו מצוין בתורה כיום מתן תורה. שם נוסף שיש לחג זה הוא "חג השבועות", ובזה רמז לחג זה כיום מתן תורה.

כשם ששמות החגים קשורים לטבע ולהיסטוריה כגון:

חג המצות – בחודש האביב.

חג הסוכות – חג האסיף.

כך גם חג השבועות כפול במשמעותו, **חג השבועות (סופרים שבעה שבועות מט"ז בניסן) – חג הקציר – יום הביכורים (על שם מנחת חיטים שמביאים באותו היום).**

2. חירות הגוף וחירות הנפש

סיבת הספירה ממחרת יום טוב ראשון של פסח עד יום מתן תורה, מובא ברמב"ם, ובספר החינוך: שהוא כדי להראות את הציפייה ליום הגדול.

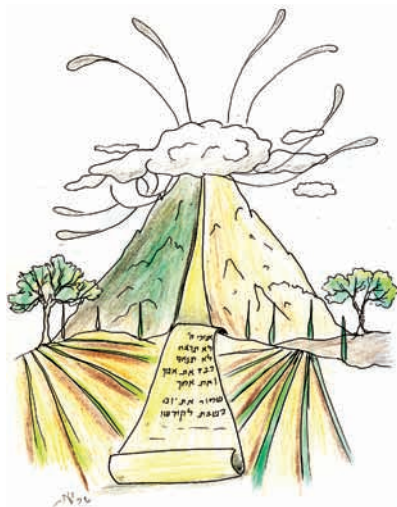
כמו כן, שמו של חג השבועות קשור בזמנו של חג הפסח (שהספירה מתחילה ממנו). היות וחג פסח מבטא את יציאת מצרים, שהיא **חירות הגוף**, ואילו חג מתן תורה (שבועות) מבטא את **חירות הנפש**, לרמוז שאין מציאות עצמאית לחג השבועות, אלא כהמשך רצוף לחג פסח. שאין יציאת מצרים שווה מאומה ללא חירות הנפש שהיא קבלת התורה, ורק העוסק בתורה – בן חורין אמיתי הוא. כמאמר חז"ל במסכת אבות, פרק ו, משנה ב: "שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

(על פי מקור חיים השלם בהקדמה לפרק קצו)

3. תורה לישראל ולא למלאכים

אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה, **אמר מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: "רבנו של עולם! מה לילוד אשה בינינו?"**

השיב להם: "לקבל תורה בא".
אמרו לפניו: "חמודה גנוזה, שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות
קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?"
אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: "החזר להם תשובה".
אמר לפניו: "רבוננו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם".
השיב לו הקדוש ברוך הוא: "אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה".

עשה משה כך, נענה ואמר: "רבוננו של עולם, תורה שאתה נותן לי, מה כתוב בה? 'אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. ואילו אתם, המלאכים, למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם? עוד נאמר בה: 'לא יהיה לך אלהים אחרים'. וכי בין עמים אתם שרויים וצריכים לאזהרה זו?

ועוד נאמר: 'זכור את יום השבת לקדשו'. האם אתם עושים מלאכה שעליכם לשבות?
'כבד את אביך ואת אמך' – אב ואם יש לכם?

'לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב' – וכי קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?"

מיד הודו המלאכים לקדוש ברוך הוא כי טוב עשה. ולא עוד, אלא שהעניקו לו, למשה, מתנות (על פי מסכת שבת, דף פח, עמוד ב־פט עמוד א).

4. רות – אמה של מלכות

"דאמר ר' יוחנן: למה נקרא שמה רות? שזכתה ויצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ותשבחות.... זו רות המואביה שלא יצאת מן העולם עד שראתה שלמה (המלך), וכן הוא אומר: 'וישם כסא לאם המלך' זו רות המואביה שהיתה **אמה של מלכות**, ומה ענין רות אצל עצרת שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה? ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני..."

(ילקוט שמעוני רות רמז תקצו).

5. מפני מה נהגו לקרוא מגילת רות בחג שבועות?

- התורה היא תורת חסד מתחילתה ועד סופה, ומגילת רות היא מגילה של גמילות חסדים.
 - ללמדך שהתורה נקנית על ידי ייסורים ועוני.
 - מפני שכתוב במגילה עניין קציר שעורים, ושבועות הוא זמן הקציר.
 - בגלל ייחוסו של דוד המלך שבא מרות המואבייה ונפטר ביום זה.
 - כניסת רות המואבייה תחת כנפי השכינה דומה לכניסת ישראל שנכנסו תחת כנפי השכינה במתן תורה.
 - במגילה אנו מגלים את גדולת התורה ואת יחסה לזרים הבאים להצטרף לעם ישראל בלב שלם.
- (על פי מקור חיים השלם, פרק קצו, סעיף יג).

עכ/צ, א כיתה

1. מהו הקשר שבין חג פסח לבין חג השבועות?
2. **עיינו בדברי הגמרא במסכת שבת, וכתבו:**
 - א. מדוע התנגדו המלאכים למסור את התורה לישראל?
 - ב. כיצד הצליח משה לדחות את טענתם?
3. **עיינו במדרש ילקוט שמעוני וכתבו מדוע נקרא שמה רות.**
 4. מדוע זכתה רות לכינוי "אמה של מלכות"?
 5. מדוע נוהגים בקהילות ישראל לקרוא את מגילת רות בחג השבועות?
6. **עיינו בספר שמות כג, טז; ובספר במדבר כה, כו; ובספר דברים טז, י.**
 - א. כתבו את השמות הנוספים לחג.
 - ב. מה מבטאים שמות אלו?

פרק מה

חג השבועות ושמחת יום טוב (פרק צא)

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק צא,
וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

1. מדוע מאחרים את תפילת ערבית של ליל חג השבועות?
2. מדוע נוהגים להיות ערים כל ליל חג שבועות ולעסוק בלימוד התורה?
3. א. אילו מאכלים נוהגים לאכול בביתכם בחג השבועות?
ב. הסבירו מדוע.
4. העתיקו את הטבלה למחברת. כתבו נוהגים או לא, אסור או מותר, במקום הנכון.

ביום טוב	ביום שבת	
		לבצוע על שתי כיכרות לחם
		לקבוע סעודה על היין
		לעשות סעודה שלישית
		לדבר בו על משא ומתן ומסחר
		לבשל בו אוכל לצורך היום

5. מדוע נקרא הקרבן שמקריבים בעת העליה לרגל: "עולת ראיה"?
6. הסבירו את המשפט: "אמרה תורה: עשה איסור לחג'".
7. כיצד כונה יום זה בתלמוד הירושלמי?
8. כתבו מספר מנהגים הידועים לכם ביום זה (אסרו חג).
9. מדוע אין אומרים תחנון מראש חודש סיוון עד ח' בו או עד יג בו?

10. סכמו בקצרה את המושגים הבאים: תיקון ליל שבועות, מגילת רות, ספר תהלים, אסרו חג, בן המועד.

מעשה שהיה

מעשה בתלמיד-חכם אחד שנסע בספינה. באותה ספינה נסעו סוחרים עשירים, שהובילו עמם סחורות. היו הסוחרים מתגאים בסחורותיהם איש לפני רעהו ומתארים את העסקים המוצלחים שצפויים להם.

רק היהודי החכם ישב עם ספריו ולמד, ולא השתתף בשיחתם. שאלו הסוחרים את היהודי: "האם גם אתה מוליך עמך סחורה?" השיב החכם: "כן, אך סחורתי יקרה יותר מכל סחורותיכם."

שמעו כך הסוחרים והתחילו לנסות לנחש איזו סחורה יקרה זו שמוכיל עמו היהודי. אחד אמר: "ודאי הוא מוביל משי יקר". שני אמר: "אני חושב שיש עמו תכשיטי זהב מרהיבים". שלישי אמר: "ואולי הוא נושא עמו יהלומים ואבנים יקרות אחרות?"

מרוב סקרנותם החלו לחפש את הסחורה. הם שאלו את רב-החובל היכן מצויה סחורתו של היהודי. אמר להם רב-החובל: "היהודי הזה לא הביא עמו שום סחורה".

לגלגו הסוחרים על היהודי: "לא סוחר אתה, אלא סתם עני שאין לו מאומה". אך החכם שתק ולא השיב להם מילה.

הספינה המשיכה במסעה ולפתע התנפלו שודדי ים על האונייה ולקחו את כל הסחורה שהייתה בה. הסוחרים העשירים נותרו בלי כסף וכלי רכוש, רק עם בגדיהם אשר לעורם.

אמר להם החכם: "עכשיו תיווכחו שסחורתי יקרה יותר משלכם".

כשהגיעו ליבשה, נכנס החכם לבית המדרש והחל לשוחח בדברי תורה עם יושבי בית המדרש. הללו ראו מיד כי האורח הוא חכם גדול. מיהרו להזמין את כל תלמידי החכמים, והאורח דרש לפניהם דרשה נפלאה ועמוקה.

אחרי הדרשה הכינו לכבודו סעודה גדולה וכיבדוהו כבוד רב. אחר החכם למארחיו: "אנא מכם, דאגו גם לסוחרים שבאו עמי בספינה, אשר שודדים גזלו מהם את כל סחורותיהם והשאירום בעירום ובחוסר כול". שמעו היהודים בקולו,

הכינו אכסניה לסוחרים ונתנו להם כסף שיוכלו לקנות אוכל ולחזור לבתיהם.

היו הסוחרים מלאי תודה לחכם, ובאו לבקש את סליחתו על שלגלגו עליו בהיותם בספינה. אמר להם: "הלא אמרתי לכם שסחורתי יקרה יותר משלכם; הסחורה שלכם יכולה להינטל מכם, ואילו סחורתי קיימת לעד".

על כך אמר דוד המלך: "טוב לי תורת־פיך מאלפי זהב וכסף" (על פי מדרש תנחומא, פרשת תרומה).

פרק סו

הלכות בשר בחלב (פרק קלד)

"לא תבשל גדי בחלב אמו"

א. איסור בשר וחלב כתוב בתורה שלוש פעמים:

1. בספר שמות כג, יט: "לא תבשל גדי בחלב אמו"
2. בספר שמות לד, כו: "לא תבשל גדי בחלב אמו"
3. בספר דברים יד, כא: "לא תבשל גדי בחלב אמו"

ב. התורה הדגישה איסור זה שלוש פעמים ולמדו מכך חכמים, שלושה איסורים שונים:

1. **איסור בישול:** אסור לבשל בשר עם חלב, לכן אנו מקפידים להחזיק כלים בשריים וכלים חלביים בנפרד במטבח.
2. **איסור אכילה:** אסור לאכול בשר וחלב יחדיו.
3. **איסור הנאה:** אסור לנו ליהנות מבשר וחלב שנתבשלו יחד. לדוגמה: אסור לתת אותם לבעלי חיים או למכרם לגוי, לכן עלינו לזרוק בשר וחלב שנתבשלו יחד.

ג. אסור להשתמש באותם כלים לבשר ולחלב, אפילו בזה אחר זה. לכן צריך שיהיו בבית שתי מערכות כלים:

1. מערכת כלי אוכל ובישול לחלב.
2. מערכת נפרדת לכלי אוכל ובישול לבשר.

ד. צריך שמערכות הכלים יהיו שונות לגמרי, או לסמן את הכלים החלביים, כדי שיוכלו לזהות ולהבחין ביניהם, ולא יתערבו אלו באלו.

ה. מאכלים או משקאות שאינם מכילים חלב או בשר נקראים "**פרווה**", ומותר לאוכלם עם בשר או עם חלב.

דיני המתנה בין בשר לחלב

- ו. לאחר אכילת בשר, עופות או מוצריהם, צריך להמתין שש שעות עד לשתיית חלב או אכילת מוצרי חלב.
- ז. גם לאחר אכילת תבשילים שהתבשל בתוכם בשר, כגון מרק וכדומה, יש להמתין שש שעות, אף על פי שלא אכלו את הבשר. ונהוג להמתין שש שעות אפילו לאחר מרק בשרי צלול. ומותר לאכול מוצרי חלב ללא המתנה אחרי אכילת תבשיל פרווה שהתבשל בסיר בשרי.
- ח. ההמתנה בין בשר לחלב היא מגמר אכילת הבשר, ולא משעה שמברכים ברכת המזון.

המתנה בין חלב לבשר:

- ט. לאחר אכילת מוצרי חלב, יכול לאכול בשר מיד, אולם לפני שיאכל בשר עליו לעשות מספר פעולות והן:
 1. לנקות היטב את הפה, על ידי אכילת לחם או עוגה.
 2. לשטוף את הפה על ידי שתיית משקה.
 3. רחיצת ידיו, כדי שלא יישארו עליהן שיירים ומוצרי החלב.
 4. יש לנקות את השולחן מפירורי הארוחה החלבית.
- י. יש נוהגים להמתין לאחר גבינה קשה שהוכנה במהלך שישה חודשים, שש שעות כדין גבינה לאחר בשר, אולם גבינה לבנה רגילה (וגם גבינה צהובה רגילה) אין צורך בהמתנה אלא בניקיון ובשטיפת הפה, רחיצת ידיו ויכול לאכול את הבשר.
- יא. השותה חלב נוזלי מתוך כלי (כוס וכדומה) ורוצה לאכול בשר אחר כך, לא צריך לשטוף ידיו ולנקות את פיו בפת, מספיק שישטוף את פיו בלבד.

אכילה ליד שולחן אחד

יב. שני אנשים המכירים זה את זה אסורים לאכול ליד שולחן אחד, האחד מאכלי חלב והשני מאכלי בשר, אלא אם כן יעשו סימן היכר ביניהם.

יג. הסימן הוא: שאחד מהם יאכל על מפה נפרדת, או שהם יניחו ביניהם חפץ, שאין דרכו להיות על השולחן, וסימן זה יזכיר להם, שלא יטעו ויאכלו אחד מחברו.

יד. יש המתירים, אם השולחן גדול מאוד והם יושבים רחוקים זה מזה, במרחק שאם ישלח אחד את ידו לא יגיע לצלחת של חברו.

טו. אדם אחד, האוכל ארוחה חלבית או בשרית, אסור שיהיו על השולחן מאכלים מהמין השני, ולא מועיל לו שום סימן.

1. חכמים למדו מהחזרה על האיסור שלוש פעמים בתורה, שלושה איסורים שונים. העתיקו את הטבלה והשלימו את החסר.

"לא תבשל גְדֵי בְחֵלֶב אִמּוֹ"

פירוש	האיסור
	1. _____.
	2. איסור אכילה.
אסור ליהנות מבשר ומחלב שהתבשלו יחד, אפילו לתת לבעלי חיים, או למכרם לגוי – אסור.	3. _____.

2. מה ראוי לעשות כדי שכלי הבשר והחלב לא יתערבבו זה בזה?
3. כמה שעות נוהגים בביתכם להמתין בין אכילת בשר לבין אכילת חלב. אם נוהגים פחות משש שעות, בררו מה הסיבה.
4. דביר ושילה שתו מרק חם שהיה בתוכו קציצות בשר, אך הם לא אכלו את הקציצות.
 א. האם הם יצטרכו להמתין שש שעות לאכילת מוצרי חלב?
 ב. נמקו והסבירו.
5. מי שאכל תבשיל שהתבשל בסיר בשרי אך ללא בשר, האם צריך להמתין לאחריו כדי שיוכל לאכול מאכלי חלב?

6. מיכל רצתה לאכול מעדן, אך היא זכרה שמברכת המזון של הסעודה הקודמת בה היא אכלה בשר, עברו רק 5 שעות. אעפ"כ אביה אמר לה שהיא יכולה לאכול כתבו מה הסיבה שהיא יכולה לאכול את המעדן?
7. דוד אכל פרוסה עם גבינה לבנה, לאחר שסיים רצה דוד לאכול מאכל בשרי. מה עליו לעשות כדי שיוכל לאכול את מבוקשו?
8. יעל שתתה כוס חלב. כיצד תנהג אם היא רוצה לאכול מאכל בשרי?
9. א. דביר ושילה רצו לשבת לאכול יחדיו ליד שולחן אחד, אך אביהם אמר שהם לא יכולים. הסבירו מדוע?
 ב. מה עליהם לעשות כדי שיוכלו לאכול ליד שולחן אחד, אם דביר אוכל מאכלים חלביים ושילה מאכלים בשריים? ומדוע?
10. שניים אוכלים יחדיו – האחד אוכל מאכלי חלב והשני אוכל מאכלי בשר, בשולחן ארוך. כשכל אחד בקצה אחד של השולחן ולא יכולים ליגע זה בזה.
 א. האם יכולים להמשיך לאכול יחד?
 ב. נמקו דבריכם.
11. מירית ישבה לאכול מאכלי חלב כשלידה שאריות של בשר, לכן החליטה לשים אגרטל כסימן.
 א. האם מירית נהגה כדוין?
 ב. נמקו דבריכם.

מעשה שהיה

מעשה בשעת הגזרה, בחנווני אחד מישראל, שהיה מבשל בשר כשר ובשר חזיר, ומוכר שלא ירגישו בו שהוא יהודי. וכך היה מנהגו: מי שנכנס, אם אינו נוטל ידיו ואינו מברך – יודע שהוא גוי ונותן לפניו בשר חזיר. ומי שהיה נוטל ידיו ומברך – יודע שהוא יהודי ומאכילו בשר כשר.

פעם אחת נכנס יהודי לאכול שם ולא נטל ידיו, היה סבור החנווני שהוא גוי, ונתן לפניו בשר חזיר, אכל ולא בירך? בא לעשות עמו חשבון, אמר לו החנווני: יש לי עליך עשרה מנה (מנה = מטבע קדמון). אמר לו: אתמול נתת לי אותה מנה בשמונה מנה, והיום אתה רוצה עשרה. אמר לו החנווני: זו שאכלת היום של חזיר היא. כיוון שאמר לו כך, עמדו שערותיו, נבהל ונפחד. אמר לו: יהודי אני, ונתת לי בשר חזיר? אמר לו החנווני: תיפח רוחך! כשראיתי שאכלת בלא נטילת ידיים ובלא ברכה, הייתי סבור שאתה גוי

(על פי מסכת חולין, דף קו).

ילדים יקרים! שמירת הכשרות היא סימן להיותנו יהודים, אם לא נשמור על הכשרות ולא נקפיד על קלה כבחמורה, לא יהיה הבדל בינינו לבין הגויים חלילה. הכשרות מזככת את נפשנו. שמירת הכשרות היא לא רק אבן יסוד בקיומו של העם כולו, אלא משפיעה בכנינו הרוחני של כל אדם ואדם מישראל, המאכלים חודרים לגופו של האדם, וקובעים את שאיפותיו הרוחניות.

אור החיים הקדוש (ויקרא יח, ב) כותב: אדם האוכל רק אוכל כשר, גובר בו הרצון להתקרב אל ה' ולתורתו. המאכלים הכשרים מטהרים את הלב, ומתוך כך מגיע האדם להתעלות רוחנית, וחלילה אוכל שאינו כשר פועל בגופו ונפשו של האדם בכיוון השלילי. לכן חובה על כל אחד ואחד מאיתנו, להבין ולברר על כל מאכל לפני שמכניסו לפיו.

הלכות צדקה (פרק קכח)

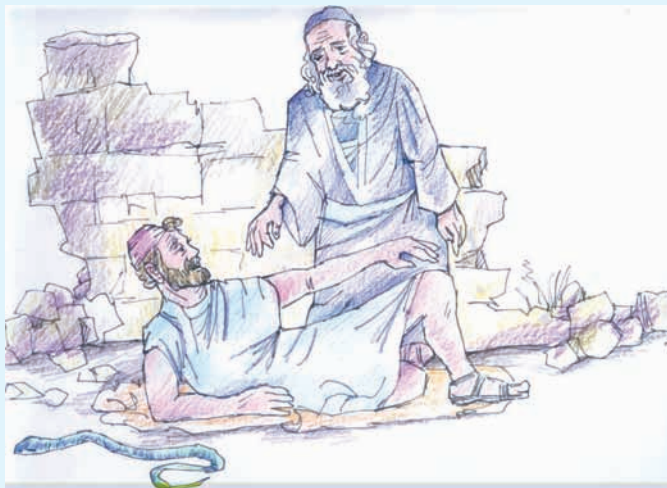
העשרה

מבוא

"צדקה תציל ממות"

- רבי עקיבא הייתה לו בת. אמרו לו החוזים בכוכבים: באותו היום שתיכנס בתך לחופה ישכנה נחש ותמות. היה מצר על הדבר הרבה. באותו היום נטלה בתו את סיכת שער ראשה ונעצה אותה בכותל. ונזדמן שנכנסה הסיכה בעינו של הנחש. בבוקר כשנטלה את הסיכה משם נגרר ובא הנחש אחריה.
אמר לה אביה: מה עשית שזכית להינצל מהנחש? אמרה לו: בערב בא עני ודפק על הפתח, והיו טרודים כולם בסעודה ואין שומע לו. עמדתי ונטלתי מנה שנתת לי ונתתי לו אותה. אמר לה: מצווה עשית. יצא רבי עקיבא ודרש: "וצדקה תציל ממות" – ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה.
- שמואל ואבלט (חכם נוכרי) היו יושבים, וראו בני אדם מהלכים לאגם. אמר לו אבלט לשמואל: אדם זה ילך ולא יחזור, שינשכנו נחש וימות. אמר לו שמואל: אם בן ישראל הוא ילך ויחזור. עד שהם יושבים – הלך אותו אדם וחזר. עמד אבלט ופרק משאו – מצא בו נחש חתוך לשניים.

אמר לו שמואל: איזה מעשה טוב עשית שניצלת מהנחש? אמר לו: בכל יום כל אחד מבני הקבוצה שם פת ואוכלים כולנו יחד מן הפת המרכזית. היום היה בינינו אחד שאין לו פת והיה מתבייש. אמרתי להם: אני אעמוד ואאסוף מכולם את הפת. וכשהגעתי אצלו עשיתי עצמי כמי שנוטל ממנו, כדי שלא יתבייש. אמר לו: מצווה עשית, יצא שמואל ודרש: "וצדקה תציל ממות" – ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה (על פי מסכת שבת, דף קנו, עמוד ב).

מעלת מצוות הצדקה

- "חייבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצוות עשה, שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו, שנאמר: 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה'.... ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר: 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה'.
- לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה שנאמר: 'והיה מעשה הצדקה שלום', כל המרחם מרחמין עליו כל המעלים עיניו מן הצדקה הרי זה נקרא בליעל ... ונקרא רשע ... ונקרא חוטא ... והקב"ה קרוב לשועת עניים שנאמר: 'שועת עניים אתה תשמע', לפיכך צריך להזהר בצעקתם שהרי ברית כרותה להם, שנאמר: 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני' (רמב"ם, הלכות מתנות עניים, פרק י, הלכות א-ג).

עכ/צדק כיתה

1. אילו מסרים אתם לומדים מהסיפור על בתו של רבי עקיבא?
2. כתבו על מעשה צדקה מיוחד ששמעתם או קראתם שמישהו עשה.
3. כתבו סיפור ששמעתם או שראיתם על מעשה צדקה שזיכה את עושהו בהצלחה. חפשו סיפורים במקורות שונים (ספרות תורנית, אינטרנט)

4. מדוע יש להקפיד באופן מיוחד על מצוות צדקה יותר משאר מצוות עשה שבתורה?
5. איזו הבטחה מבטיח הרמב"ם לנותני הצדקה?
6. כיצד נקרא אדם המתעלם מעני ואינו נותן לו צדקה?

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק קכח, סעיפים א-ב, וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

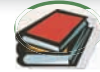
1. אם איני יכול לתת כסף לצדקה, כיצד אוכל בכל זאת לקיים את המצווה?
2. באיזה אופן אדם מקיים את מצוות הצדקה בהידור?
3. באיזה אופן אדם הנותן צדקה יאבד זכותו?
4. מהי הדרך לקיים מצוות צדקה בצורה הטובה ביותר?
5. הסבירו מהו "מתן בסתר".
6. כיצד יכול האדם לתת צדקה בסתר (העני אינו יודע ממי קיבל, והעשיר אינו יודע למי נתן)?

פרק מח

הלכות הלוואה (פרק קנט)

העשרה

המקור בתורה:

- "אם כִּסְף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה..." (שמות כב, כד)

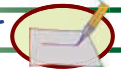
רש"י שם: "לא תהיה לו כנשה – לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו, אל תהי דומה עליו כאלו הלוינו, אלא כאילו לא הלוינו, כלומר לא תכלימהו".

מעלת המצווה:

- "שצונו להלוות לעני, להרחיב לו ולהקל עניינו. **ומצוה זו היא היותר חזקה ויותר מחויבת מכל מצות צדקה.** כי מי שנתבזה וגלה פניו לשאול מידי האנשים אין צרות עניינו סר מעליו כמו המכוסה שירצה להעזר עד שלא יתגלה עניינו ולא יתבזה. והציווי במצוה זו הוא...: 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך'. ולשון מכילתא (מדרש) כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה, אחד מהם 'אם כסף תלוה את עמי'. אמרו אם כסף תלוה – חובה..." (ספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה, קצז).

טעם המצווה:

- **להרגיל אותנו במידות החסד והרחמים** שהן מידות משובחות, ועל ידן נתקרב לה' ונקבל ממנו שפע רב (על פי ספר החינוך, מצווה סו).

1. הסבירו את ציווי התורה "לא תהיה לו פְּנֵשָׁה" לפי רש"י.
2. מדוע מעלת המלווה לעני גדולה ממעלת הנותן צדקה?
3. הסבירו את דברי המדרש המובאים בספר החינוך: "כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה שהם חובה, וזה אחד מהם".
4. מהו טעם מצווה זו?

שאלת חקר

5. א. חפשו באינטרנט וכתבו איזה גמחי"ם יש היום.
- ב. ראינו מישהו שמנהל גמ"ח בקהילתכם. כתבו למי עוזר הגמ"ח, מה עושים כשלווה אין יכולת להחזיר, מאיפה יש לקופה כסף. ועוד.

מעשה שהיה

מספרים על הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל, ששאל אותו יהודי: הפקידו בידי סכומי כסף רבים לזמן ממושך, וכעת אני זקוק בדחיפות לכסף, האם מותר לי ללוות מהכסף המופקד ולהשתמש בו לצורכי? השיב לו הרב שאסור להשתמש בכסף שהופקד בידיו ללא רשות הבעלים. היהודי קיבל את התשובה וחזר לביתו. כעבור יום צלצל הטלפון בביתו של היהודי, מעבר לקו נאמר לו כי מדברים מביתו של רבי שלמה זלמן שביקש למסור כי מצא עבורו כסף להלוואה וכי הוא מוזמן לסור בהקדם לבוא ולקחתו.

6. קראו את הסיפור "מעשה שהיה" על הרב אוירבך וכתבו מה למדתם ממנו.

עיינו בקיצור שו"ע מקור חיים, פרק קנט, סעיפים א-ו, וענו על השאלות הבאות:

שאלות חזרה

1. מהו סדר הקדימה למתן צדקה בין העניים?
2. עני ועשיר הנזקקים להלוואה – מי קודם? פרטו.
3. מה אנו למדים מהאיסור בתורה: "לא תהיה לו כְּנֶטְשָׁה"?
4. הסבירו מה למדים מציווי חכמים: "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך".

פרק מט

מבוא לברכת כוהנים

העשרה

המקור בתורה:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: **יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנְּךָ: יֵשָׂא ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיִּשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם**"

(במדבר ו, כב-כו).

ביאורי הברכה:

רש"י:

"**יברכך** – שיתברכו נכסיו: **וישמרך** – שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך, שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו. אבל הקדוש ברוך הוא הוא הנותן הוא השומר. **יאר ה' פניו אליך** – יראה לך פנים שוחקות, פנים צהובות: **ויחנך** – יתן לך חן: **ישא ה' פניו אליך** – יכבוש כעסו".

ספורנו:

"**יברכך**. בעושר ונכסים שאם אין קמח אין תורה: **וישמרך**. מן הגזלים: **יאר**. יגלה עיניך באור פניו להביט נפלאות מתורתו וממעשיו אחר שתשיג צרכיך בברכתו: **ישא ה' פניו אליך**. לחיי עולם כענין 'כי עמך מקור חיים באורך נראה אור' (תהלים לו, י) וכאמרם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ומתענגים מזיו שכינה (ברכות יז, א)".

עכ"ל/כ"ל כיפה

• העתיקו את הטבלה והשלימו אותה לפי הביאור של כל פרשן.

הברכה	פירוש רש"י	פירוש ספורנו
יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ		
יָאֵר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנְּךָ		
יֵשָׂא ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיִּשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם		

פרק נ

הלכות נשיאת כפיים (פרק כב)

- א. מצוות עשה מן התורה על הכוהנים שיברכו את עם ישראל, שנאמר: **"כֹּהֵן תְּבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמֹר לָהֶם"** (במדבר ו, כג). מצווה זו נוהגת גם היום שאין בית המקדש קיים.
- ב. חייבים ישראל לבקש מהכוהנים שיברכו אותם, שנאמר: **"אָמֹר לָהֶם"**. לכן רק אם קראו בבית הכנסת לכוהנים או אמרו להם לעלות ולא עלו, אז הכוהן ביטל מצוות עשה.
- ג. הכוהנים חייבים ליטול ידיהם לפני ברכת כוהנים, למרות שנטלו ידיהם בבוקר כשקמו.
- ד. הלוי יוצק מים על ידיהם של הכוהנים, כי הלוויים תפקידם לשרת את הכוהנים בעבודת הקודש. אך קודם לכן יקפיד הלוי ליטול ידיו.
- ה. כשמתחיל שליח הציבור ברכת "רצה", כל כוהן שבבית הכנסת צריך לעקור את מקומו כדי לעלות לדוכן לנשיאת כפיים. ואם לא עקר רגליו ממקומו כששליח הציבור הגיע לברכת "רצה", לא יעלה לדוכן, אולם אם עלה, לא ירד.
- ו. לא יעלו הכוהנים לדוכן עם נעליים (מכל סוג שהוא) וכן לא ראוי להם לעלות לדוכן יחפים, אלא יעלו עם גרביים לרגליהם.
- ז. הכוהנים צריכים להצניע את נעליהם מתחת לספסלים שלא יהיו נראים מפני כבוד בית הכנסת.

ח. לפי רוב הפוסקים **"מצוות צריכות כוונה"** כדי לצאת ידי חובה, לכן טוב שבשעה שהכוהנים עוקרים רגליהם כדי לעלות לדוכן יאמרו: "הרי אני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה לברך את בני ישראל....", ולאחר שיאמרו יחד עם כלל הציבור "מודים דרבנן", כשהם עומדים על הדוכן, אומרים: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו שתהא ברכה זאת שציוותנו לברך את עמך ישראל ברכה שלמה...." ויאריכו בתפילה זו עד שיענה הציבור על ברכת ההודאה, ואז "אמן" של הציבור תהיה גם על תפילתם.

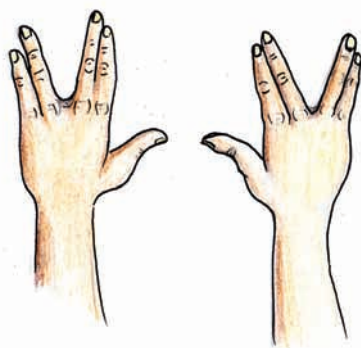
ט. הכוהנים עומדים עם הפנים להיכל וגבם כלפי הציבור, עד ששליח הציבור קורא: **"כוהנים"**, אז מתחילים לברך: **"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו בקדושתו של אהרון"** ואז הופכים פניהם לכיוון הציבור וממשיכים בברכה: **"וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה"**.

י. נהגו הכוהנים לכסות עצמם בטלית בזמן נשיאת כפיים.

יא. אם יש רק כוהן אחד על הדוכן, אין שליח הציבור קורא: **"כוהנים"** אלא הוא מעצמו מברך, שנאמר: **"אָמֹר לָהֶם"**.

יב. אין המְקַרָא "כוהנים" רשאי לפתוח בקריאה זו, עד שיסיים הציבור עניית "אמן" שעונים לאחר ברכת "הטוב שמך ולך נאה להודות", ואין הכוהנים רשאים להתחיל בברכה, עד שיסיים המְקַרָא לומר **"כוהנים"**.

יג. **"נשיאת כפיים"** = הרמת ידיים, צריכים הכוהנים להגביה ידיהם כנגד כתפיהם, ומגביהים יד ימין למעלה מיד שמאל. ויש נוהגים להגביה עד כנגד הראש, וכל כוהן ינהג כפי המסורת שקיבל מאבותיו.

יד. פורשים כפיהם כשפנים ידיהם
מכוון כנגד הרצפה וגב ידיהם כלפי
מעלה, ומכוונים לעשות חמישה
אזורים בין אצבעותיהם.

טו. המְקַרָּא מקריא לכוהנים מילה
במילה את הברכה, והם חוזרים
אחריו. אין הכוהנים רשאים
להתחיל במילה עד שיסיים

המקרא לקרוא את המילה, וכן המְקַרָּא לא יתחיל במילה הבאה עד
שיסיימו הכוהנים לומר את המילה. וכן הציבור העונה אמן לא יענה
עד שיסיימו הכוהנים.

טז. ברכת כוהנים קצרה ואוצרת בתוכה את כל הברכות האפשריות.

שאלות חזרה

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה.

1. מאין למדים שחייבים ישראל לבקש מהכוהנים שיברכו אותם?
 - א. מהפסוק: "אמור להם".
 - ב. מדרכי הנימוס.
 - ג. מהפסוק: "כה תברכו".

2. מי יוצק מים לידיו של הכהן בנטילת ידיו לפני הברכה?
 - א. אשתו
 - ב. הלוי
 - ג. הגבאי

3. מתי צריכים הכוהנים לעקור רגליהם ממקומם כדי לעלות לדוכן לברך את ישראל?
- כשהחזן מגיע לברכת האבות.
 - כשהחזן מגיע לברכת רצה.
 - כשהכוהן מגיע לברכת הגומל.
4. מדוע נוהגים הכוהנים להצניע נעליהם מתחת לספסלים בבית הכנסת?
- כדי שהריח לא יפריע להם בזמן הברכה.
 - מטעמי נימוס בלבד.
 - מפני כבוד בית הכנסת.
5. כיצד מברכים הכוהנים את בני ישראל?
- מכסים עצמם בטלית.
 - עומדים על רגל אחת.
 - מגלים את פניהם לקהל.
6. מתי מתחילים הכוהנים לברך?
- רק אחרי שהחזן או המקרא מסיים לומר "כוהנים".
 - מיד אחרי נטילת ידיים.
 - אחרי שעמדו שתי דקות ליד התיבה.
7. מה פירוש "נשיאת כפיים"?
- נשיאת פנינו למרום.
 - נשיאת ידיים של הכוהנים לברך את ישראל.
 - הרמת הכתפיים.
8. כמה אווירים מכוונים הכוהנים לעשות בין אצבעותיהם?
- חמש
 - שש
 - שבע

9. שאלו את הכוהן בבית הכנסת שבו אתם מתפללים אילו מסורות הוא קיבל מאבותיו באופני נשיאת כפיו?

ת.ו.ש.ל.ב.ע

”וְכִי מִי אֲנִי?
וּמִי עַמִּי?
כִּי בַעֲצֹר כַּחַךְ לְהִתְנַדֵּב פְּוֹאת,
כִּי מִמָּה הַכֹּל וּמִיָּדָה נִתְּנָו לָהּ!”

(דברי הימים א כט, יד)